

Ulus Devlete Geçiş Sürecinde TBMM'de Millet Tanımı Tartışmaları ve Kanunlardaki Yansımaları

Discussions on the Definition of Nation in the Gnat During the Transition to the Nation State and Their Reflections in the Law

Sadık SARISAMAN¹
Yusuf Cihat ZORBACI²

¹Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Afyonkarahisar, Türkiye

²Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Doktora Öğrencisi, Afyonkarahisar, Türkiye

¹Department of History, Afyon Kocatepe University, Faculty of Science and Literature, Afyonkarahisar, Turkey

²Department of History, Social Sciences Institute, PhD Student, Afyonkarahisar, Turkey

öz

Millet tanımı hususunda sosyologlar, filozoflar, tarihçiler kendi anlayışları çerçevesinde bir görüş ortaya koymuşlardır. Kimileri bu konuda etnik kimliğe vurgu yaparken kimileri ise kültürü ön plana çıkarmıştır. Ankara'da meclisin açılmasından sonra milletvekilleri de bu hususta görüşlerini meclis kürsüsünden paylaşmıştır. Türk, Türkiyeli, Anasırı İslam gibi ifadelerin milletvekilleri tarafından kullanıldığı görülmektedir. Anayasal açıdan baktığımızda ise 1921 Anayasasında millet tanımının yapılmadığı fakat 1924 Anayasasında ise tüm vatandaşların Türk olarak adlandırıldığı anlaşılmaktadır. Bu tanımlamanın yanı sıra bir "Türk Olmak" hedefi de belirlenmiştir. Türk olmak için Türk okullarından mezun olmak, Türkçe bilmek, Türklüğe aidiyet hissetmek ve bölücülük yapmamak şart olarak gösterilmiştir. Bu anlayış çerçevesinde çıkan kanunlarda ağırlıklı olarak "Türk Olmak" ifadesi yer almıştır. Bu makalenin kapsamı Türkiye Büyük Millet Meclisinde 1920-1938 yılları arasında milletvekillerinin millet tanımı hususundaki tartışmalarını veya görüşlerini ortaya koymak ve bunun kanunlardaki yansımalarını tespit etmekle sınırlıdır. Araştırmada tarih metodolojisinin tasnif, tahlil, terkip, tenkit, yorumlama, kıyaslama vb. yöntemlerinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meclis, Millet, Kanun, Türk, Vatandaş

ABSTRACT

Sociologists, philosophers and historians have put forward an opinion on the definition of nation within the framework of their own understanding. While some emphasize ethnic identity in this regard, others emphasize culture. After the opening of the parliament in Ankara, the deputies also shared their views on this issue from the parliamentary rostrum. It is seen that expressions such as Türk, Türkiyeli, Anasırı İslam are used by the deputies. When we look at it from a constitutional point of view, it is understood that the definition of nation was not made in the 1921 Constitution, but all citizens were called Turks in the 1924 Constitution. In addition to this definition, a target of "Being a Turk" has also been determined. In order to be Turkish, it has been shown as a condition to graduate from Turkish schools, to know Turkish, to feel belonging to Turkishness and not to be separatist. In the laws enacted within the framework of this understanding, the expression "being a Turk" was predominantly included. The scope of this article is limited to presenting the debates or opinions of the deputies in the Turkish Grand National Assembly between the years 1920-1938 on the definition of nation and determining its reflections in the laws. Classification, analysis, composition, criticism, interpretation, comparison, etc. of the methodology of history in the research. methods have been used.

Keywords: Parliament, Nation, Law, Turkish, Citizen

Giriş

Millet tanımı hususunda farklı görüşler vardır. Millet kavramını ele alan filozoflar, sosyologlar, tarihçiler kendi anlayışlarına göre bir millet tanımlamasında bulunmuşlardır. Örneğin; Ernest Renan, milleti; bir his, bir ruhani ilke olarak gördüğünü ifade etmiştir. Bu ruhani ilkeyi iki şeyin oluşturduğunu savunmuştur. Bunlardan biri ortak maziye sahip olmak, diğeri ise birlikte karar alma ve beraber yaşama isteğidir (Renan, 2016: 50).

Ernest Gellner de kültür ve birlikte yaşama isteğine vurgu yapmakla birlikte ulusları, inanç, dayanışma ve sadakat ile gerçekleşen bir ürün olarak görülmesi fikrini öne sürmüştür. Ulusları, insanın oluşturduğunu savunmuştur (Gellner, 2018: 78). Ona göre Ulusçuluk, ulusları, ölmüş olan dillere can vererek, gelenekler oluşturarak meydana getirmiştir (Gellner, 2018: 138).

Herder ise bir milletin oluşumunda temel dayanağın kültür ve dil olduğunu ifade etmiştir. Geleneklerin ve mitlerin de önemine vurgu yapmıştır. Kültür ve dilin önemine Herder'in dışında Fichte de dikkat çekmiştir (Gökalp, 2007: 282). "Alman milletine hitaptır" adlı eserinde birlikte yaşayan ve birbirleri ile konuşup dillerini geliştiren insanlara millet denilmesinin gerektiğini öne sürmüştür (Kedouire, 2017: 82).

Geliş Tarihi/Received: 14.11.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 04.01.2023

Yayın Tarihi/Publication Date: 25.01.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Sadık Sarısanman
Yusuf Cihat Zorbacı
E-posta: ssadik@aku.edu.tr;
yczorbaci@gmail.com

Atf: Sarısanman, S. & Zorbacı, Y. C. (2023). Ulus Devlete Geçiş Sürecinde TBMM'de Millet Tanımı Tartışmaları ve Kanunlardaki Yansımaları. *Turcology Research*, 76, 100-109.

Cite this article: Sarısanman, S. & Zorbacı, Y. C. (2023). Discussions on the Definition of Nation in the Gnat During the Transition to the Nation State and Their Reflections in the Law. *Turcology Research*, 76, 100-109.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Benedict Anderson millet hususunda farklı yaklaşım ortaya koyanlardan biridir. Ona göre ise millet hayal edilmiş siyasi topluluktur. Sayıca az olan ulusların üyelerinin bile diğer üyelerini tanımadan, birbirleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı halde bütün olarak hepsinin aklında toplamlarının hayalinin yaşamaya devam ettiğini belirtmiştir (Anderson, 1995: 20).

Ziya Gökalp ise milletin irki, coğrafi veya siyasi bir zümre olmadığını belirtmiştir. Ona göre millet dilce, dince, ahlakça ortak özelliklere sahip aynı terbiyeyi almış bireylerden oluşan bir topluluktur. Türk köylüsünün bu kavramı dili dilime uygun, dini dinime uygun şekilde ifade ettiğini söylemiştir (Gökalp, 1996: 22). Gökalp, millet tanımında soydan ziyade kültürün önemine dikkat çekmiştir. Gökalp, toplumun dört ana aşamadan geçtiğine inanmaktadır. Bunlar; Aşiret, kavim, ümmet ve son olarak millettir. Ona göre, toplumsal gelişmenin zirvesi ulus olmaktır (Heyd, 2002: 51-52).

Türkçülüğün önde gelen isimlerinden biri olan Yusuf Akçura ise milleti; soy ve dilin ortaklığı nedeniyle toplumsal düzeninde de birlik oluşturmuş insan topluluğu olarak tanımlamıştır (Akçura, 2006: 12).

Munis Tekinalp ise millet tanımında, kişinin kendini bir millete ait hissetmesi inancını ön plana çıkarmıştır. Soy ve kökene bakılmasının yanlış olduğu kanaatindedir. Ona göre milletin parçası olmak; inançla birlikte, kültür ve eğitimle tamamlanan bir süreçtir (Alp, 2001: 28).

Cumhuriyet Halk Partisinin 1923 ve 1927 programlarında millet tanımı hususuna direkt olarak yer verilmesi de üye alım şartları ve umumi esaslar kısımlarından partinin bu konudaki görüşü anlaşılabilir. 9 Eylül 1923'te kabul edilen Halk Fırkası Nizamnamesinin üçüncü maddesinde fırkaya üye olma şartına değinilmiştir (Yetkin, 1983: 92). Maddede yer alan "*Halk Fırkasına her Türk ve hariçten gelip Türk tabiiyet ve harsını kabul eden her fert dahil olabilir*" (Uyar, 1999: 231) ifadesi ile millet tanımında kültür ve irade vurgusu yapılmıştır. 1927 yılı nizamnamesinde üyelik şartlarında ise üye olmak isteyen her Türk vatandaşının "*Türk kültürünü ve fırkanın bütün umdelerini*" kabul şartı (Tunçay, 2012: 399) ve Umumi Esaslar kısmındaki beşinci maddede; "*Fırkanın vatandaşlar arasında en kavi rabitanın dil birliği, his birliği, fikir birliği Türk dilini ve Türk kültürünü bilhakkın tamim ve inkişaf ettirmeği (...)*" ifadeleriyle millet tanımında yine kültür, dil, irade ve ülkü birliğine değinilmiştir (Parla, 1992: 32).

Partinin 1931 yılı programında ise millet tanımı net bir şekilde yer almıştır. Programda millet; "*Dil, kültür ve mefkure birliği ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir siyasi ve içtimai heyet*" olarak açıklanmıştır (C.H.F. Nizamnamesi ve Programı, 1931, s.30). 1935 tarihli parti programı da benzer şekilde milleti "*Dil, kültür ve ülkü birliğiyle birbirine bağlı yurttaşlardan meydana gelen siyasal ve sosyal bir bütün*" olarak tanımlamıştır (C.H.F. Programı, 1935, s.3).

Şerafettin Turan'a göre, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, millet tarifi hususunda Ernest Renan'ın görüşüne yakın bir tarif yapmıştır (Turan, 1988: 854). Afet İnan'a hazırlattığı "Medeni Bilgiler" adlı kitapta yaptığı millet tanımında; Zengin bir geçmiş mirasına sahip olan, birlikte yaşama konusunda arzu ve samimiyet duyan, iradeleri ortak ve sahip olunan mirası korumak gayesi olan insanların birleşiminden oluşan topluluğa millet adı verildiğini belirtmiştir. Medeni bilgiler kitabında birden fazla millet tanımı yaptığı anlaşılabilir. Tanımlardan birinde Millet; Ortak kültürden olan insanlardan oluşmuş bir topluluk olarak ifade edilmiştir (Atatürk, 2010: 47). Diğer bir tanımlamada "*Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir*" ifadesiyle kuruculuk vasfına dikkat çekilmiştir. Başka bir tanımlama da ise millet; "*dil kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı vatandaşların oluşturduğu siyasal ve sosyal topluluk*" olarak açıklanmış, irade, dil ve ülkü birliğine değinilmiştir (Atatürk, 2010: 40).

Gazi, millet tanımına dair konuşmalarında dil vurgusu da yapmıştır. Ona göre milliyetin önemli vasıflarından biri de dildir. Kendisini Türk milletinden gören bir insanın mutlaka Türkçe konuşması gerektiğini belirtmiştir. Türkçe konuşmayan bir insanın, Türk kültürüne ve Türk topluluğuna bağlılığını iddia etmesinin doğru olmayacağı görüşündedir (Kocatürk, 1999: 215).

Atatürk, Milli Mücadele yıllarında meclisin üçüncü toplanma açılış yılı münasebeti nedeniyle yaptığı konuşmada millet tanımında bulunmuştur. Gazi, Türkiye halkını, ırk ve din açısından tek bir bütün ve ortak yaşama idealine sahip bir içtimai heyet olarak tanımlamıştır (Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (TBMMZC), Devre(D):1, Cilt (C):18, İnkat (İ):1, s.3).

Turhan Feyzioğlu'na göre Atatürk, her milletin kendine has özel bir karaktere sahip olduğuna ve bütün milletlerin aynı şartların sonucunda ortaya çıkmadıklarına dikkat çekmiştir (Feyzioğlu, 1996: 46). Bununla ilintili olarak milli benliğe atıftığı "*Milli benliğini bilmeyen milletler, başka milletlerin avı olur.*" sözü örnek gösterilebilir (Kadioğlu, 2011: 41). 20.03.1923 tarihinde Konya Türk Ocaklarında yaptığı konuşmada milli benlikle alakalıdır. Atatürk, buradaki konuşmasında bir milletin dünyada namuslu bir mevcudiyet, hürmetli bir mevki sahibi olabilmesi için o milletin yalnız alim olmasının yeterli olmadığını söylemiştir. Gazi, milletin belirli bir seciyeye malik bulunmasını da zorunlu görmüştür. Böyle bir seciyeye sahip olmayan bireylerin ve bireylerden mürekkep milletlerin hiçbir zaman gerçek manada bir devlet teşekkül edemeyeceğini belirtmiştir (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III, 1997, s.146).

Hikmet Tanyu ise Atatürk ve Türk Milliyetçiliği kitabında Atatürk'ün ırkçı olup olmadığı meselesini ele almıştır. Bu konuda Selahattin Ertürk'ün makalesine yer vermiştir. Ertürk, Atatürk'ün ırkçı ve Turancı olduğu düşüncesindedir. 1944 İrkçılık-Turancılık davasının ardından kaleme aldığı "*İrkçi Turancı Atatürk*" adlı makalesinde Atatürk'ün "*Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur.*" Bir Türk cihana bedel" "*Bu vesileyle muhterem milletime şunu tavsiye etmek isterim ki, başına geçireceği insanların kanındaki cevher-i asliyi tayin etmekten bir an geri durmasın*" sözlerini ırkçılığının kanıtı olarak sunmuştur (Tanyu, 1981: 10).

Atatürk Dönemi Adalet Bakanlarından Mahmut Esat Bozkurt ise Alman rejimi ile Türk rejiminin millet mefhumuna bakışını karşılaştırmış, Alman rejiminin ırkçı nitelik taşıdığını, Türk rejiminin ise kandan çok kültüre ve dile önem verdiğini belirtmiştir. Bununla birlikte Atatürk'ün, Nutukta "Kanını taşıyandan başkasına inanma" ifadesine değinmiş, bu tavsiyenin dil ve kültür birliğini sağlamaya çalışmak olarak uygulandığına dikkat çekmiştir (Bozkurt, 1967: 300).

Bu makale 1920-1938 yılları arası Türkiye Büyük Millet Meclisinde Millet tanımı hususunda netlik var mıdır? Millet tanımında farklı görüşler nelerdir? Belirlenen tanımın kanunlardaki yansımaları nelerdir? Sorularına cevap aramaktadır. Makalede ağırlıklı olarak meclis

zabit cerideleri ve düsturlardan yararlanılmıştır. Makale iki başlıktan oluşmaktadır. Birinci başlıkta millet tanımı hususundaki tartışmalar ve görüşler, ikinci başlıkta ise yapılan tanımlamanın kanunlardaki yansımaları ele alınmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde Millet Tanımı Tartışmaları

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde çeşitli vesilelerle millet tanımı ve ismi meselesi konuşulmuştur. Örneğin Kastamonu Milletvekili Yusuf Kemal Bey'in sağlık meselesi konusunda yaptığı bir konuşmada söz kimlik meselesine gelmiştir. Yusuf Kemal Bey, memlekette yapılacak ilk işin sağlık problemlerini çözmek olduğunu sıhhat olmazsa, Türklük bulunmazsa, Türklerin varlığının ve hakimiyetinin sağlanmasının tehlikeye gireceğini söylemiştir (TBMMZC, D:1, C:1, İ:8, s.164).

Bu hususta söz alan Sivas vekili Emir Paşa, Yusuf Kemal Bey'in sağlık hususunda yalnızca Türklerden bahsetmesini eleştirmiştir. Emir Paşa yalnızca Türkler adına konuşulmasının doğru olmadığını, meclisin Türklük adına toplanmadığını ifade etmiştir. Millete, Türk yerine Müslüman veya Osmanlı demenin daha uygun olacağını savunmuştur. Anadolu coğrafyasında Çeçen, Çerkez, Laz, Kürt gibi farklı etnik kimliğe sahip Müslümanların bulunduğunu, bu aidiyete bağlı olanları incitecek sözlerden uzak durulmasını tavsiye etmiştir. Emir Paşa, bu mesele hakkında fazla konuşarak fayda sağlanamayacağını, herkesin hilafete bağlı olduğunu vurgulamış, bu hilafeti yüzyıllardan beri Türklerin muhafaza ettiğini de kimsenin reddedemeyeceğini öne sürmüştür (TBMMZC, D:1, C:1, İ:8, s.164-165).

Mustafa Kemal Paşa bu tartışmalar üzerine devreye girmiş ve bu konunun uzatılmaması gerektiğini söylemiştir. Meclisi temsil eden kişilerin tek bir etnik gruptan gelmediğini, hepsinin bir bütün olarak İslam Milletini oluşturduğunu ifade etmiştir (TBMMZC, D:1, C:1, İ:8, s.165).

Köy ve Bucak Kanunu müzakere edilirken millet tanımı tartışmaları yaşanmıştır. Mecliste "Osmanlı" ismi yerine "Türk" isminin kullanılmasının daha doğru olacağına dair fikirler dile getirilmiştir. Erzurum Milletvekili Hüseyin Avni Bey, Türk kelimesinin tercih edilmesine karşı çıkmış, Türk olmayanın ne yapacağını sorgulamıştır. Avni Bey, Türkiyeli tabirinin kullanılmasının daha doğru olacağı görüşündedir. Kastamonu Milletvekili Yusuf Kemal Bey ise Türkiyeli ismini doğru bulmadığını ifade etmiş, Türk vatandaşı tabirinin kullanılmasını önermiştir. Malatya vekili Lütfi Bey ise bu görüşlerden farklı olarak Osmanlı ismini doğru bulduğunu belirtmiştir. Bilecik vekili Necip Bey, "Osmanlı" tabirinin teşkilatı esaslı hükümleriyle çeliştiğini beyan etmiştir. O, "vatandaş" denilmesinin daha uygun olacağını öne sürmüştür. Besim Bey, Osmanlı isminin bir aileyi temsil ettiğini, "Türk veya Türkiyeli" tabirinin tercih edilmesini önermiştir. Diyarbakır vekili Kadri Bey ise sekizinci madde de geçen "Osmanlı" tabiri yerine "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine mensup her fert" ifadesinin yer almasına yönelik bir öneriyi meclise sunmuş ve ardından kabul edilmiştir (TBMMZC, D:1, C:14, İ:105, s.70-72).

Dersim Milletvekili Feridun Fikri Bey, bir konuşmasında Türklük üzerine tespitlerini meclis kürsüsünden dile getirmiştir. Türklüğe, kan, kültür, gelenek ve tarih itibarıyla tüm Anadolu insanların dahil olduğunu belirtmiştir. Ülkede yalnızca Türk milletinden bahsedilebileceğini, başka etnik gruplara mensup olanların bulunsa da bunların Türk kültürü ile kaynaştığına vurgu yapmıştır. Fikri Bey, birisinin Türk kültürünü kabul edip, Türklüğünü beyan ettikten sonra o insanı Türk olarak görmemenin yanlış olacağı kanaatini beyan etmiştir (TBMMZC, D:1, C:4, İ:23, s.271-272).

İşgalcilerin planlarından biri de Doğu bölgesinde bir Kürdistan kurmaktır. Milletvekilleri farklı zamanlarda Anadolu'da yaşayan etnik grupların, tek bir çatı altında kalacaklarının mesajını vermiştir. Örneğin; Diyar Ağa, Anadolu'da var olan etnik grupların kardeş olduğuna vurgu yapmıştır. Aralarında Türklük-Kürtlük davası bulunmadığını, İslam'ın bu etnik grupları birleştirdiğini ifade etmiştir. İşgalcilerin bu bağlılığı bir türlü anlayamadıklarını, bu konu hakkında bilip bilmeden söz söylediklerini beyan etmiştir. *İslam'ın birleştiriciliğine şu sözlerle örnek göstermiştir; "Lâ İlahe illallah Muhammed Resulullah işte bu"* (TBMMZC, D:1, C:24, İ:132, s.347).

Bitlis vekili Yusuf Bey ise Kürt soyundan geldiğini söylemekle birlikte Kürtlerin, Türklerden ayrı hareket etmek gibi bir hedefinin olmadığını ifade etmiştir. Sadece büyük abileri olarak kabul ettikleri, Türklerin mutluluğunu istediklerini beyan etmiştir. Kürtlerin Sevr Antlaşması ile kendilerine verilen hakları ve hukukları ayaklarının altında çiğnediğine değinmiştir. Tarih boyunca Türklerle birlikte kanlarını aynı uğurda döktüklerini, bu nedenle ayrılmayı düşünmediklerini belirtmiştir (TBMMZC, D:1, C:24, İ:132, s.353).

Erzurum vekili Süleyman Bey ise Kürtlerin, Türk soyundan olduğu fikrini dile getirmiştir. Necati Bey, konuşmasında tarihten örnekler vererek bu düşüncesini kanıtlamaya çalışmıştır. Onun meclisteki anlatımına göre Irak'ta Turani bir millet olan Farsların¹ meydana getirdiği Hükümet belli bir müddet sonra, yerlilerin isyanı nedeniyle dağılmış ve dağılan bu topluluklar kuzey dağlarına doğru çekilmişlerdir. Mağlubiyetin sonucunda dağınık bir halde dağlarda yaşamaya başlamışlardır. O sırada doğudan gelen Midya Türklerinin², Farslılarla birleşerek güçlü bir Hükümet teşkil ettiklerini ve Asurilerle savaştıklarını söylemiştir. Yine ona göre ardından Turanlı olan İranlıların hizmetine girmişlerdir. İranlılar bunlara Farsçada kahraman manasına gelen Kürt³ adını vermişlerdir. Necati Bey bir kez daha Kürtlerin, Türklerden ayrı bir millet olmadığını vurgulamış ve tarihin bu konuyu netleştirdiğini söylemiştir. İslâm'dan sonraki tarihe bakılırsa Türk ile Kürdün daima birlikte yürüdüğünü, İslâm'ı birlikte yücelttiklerini belirtmiştir (TBMMZC, D:1, C:24, İ:132, s.350).

Doğu'da bulunan Aluçlu, İzoli, Bariçkan, Bükler, Cürdi, Deyükan, Zeyve Aşiret reisleri ise T.B.M.M 'ye gönderdikleri telgrafta Türklerle beraber yaşama arzularını ifade etmişlerdir. Telgrafta; Kürtlerin, ufak lokmanın pek kolay yeneceğini anladıklarından bahsedip, Türklerle kaderlerinin müşterek olduğunu vurgu yapmışlardır. Bununla birlikte Türk birlikteliğinden ayrılmak gayesinde bulunanları Kürtlerin, kendi milletinden addetmediklerini belirtmişlerdir. Meclise bağlılıklarını dile getirmekle birlikte işgalcilerden aman dilemeye niyetlerinin olmadığını değinmişlerdir. Kürtlerin, Misaki Milli dahilinde barış istediklerini, Kürtlerin ayrı bir etnik grup olarak kabul görmesini kesinlikle istemediklerini arz etmişlerdir (TBMMZC, D:1, C:9, İ:8, s.133).

1 Farslar veya Persler Orta Asya'dan M.Ö. 1000-800 yılları arasında Aryanilerle birlikte Hazar Denizini geçerek Kafkaslardan İran'a gelmişlerdir. (Karadeniz, 2012: 25).

2 Midiya veya Mada devleti olarak bilinir. M. Ö. 770 yılında kurulan bu devlet Turani bir topluluktur. Azerbaycan, İran ve Doğu Anadolu topraklarının bir kısmında hüküm sürmüştür. M.Ö. 550 yılında Pers İmparatorluğu tarafından işgal edilmiş ve toprakları ele geçirilmiştir (Mehmedov, 2009: 88-89).

3 Milletvekili bu konuda yanlış bilgi vermiştir. Farsça da Kürt kelimesi millet adı olması dışında ziraat için hazırlanıp etrafı yükseltelen yer, bahçede yapılan sebze ve çiçek ocağı manasını taşımaktadır (Şükün, 1996: 1521).

Muş Milletvekili Abdülgani, Ahmet Hamdi, Bitlis Milletvekili Arif, Ali Vasıf, Siirt Milletvekili Necmettin, Diyarbakır Milletvekili Hamdi, Mar-din Milletvekili Esat ve Van Milletvekili Hakkı Bey, millet tanımı üzerine meclise bir takrir vermişlerdir. Takrir de Türk ve Kürt'ün bir bütün olduğuna vurgu yapmış, Kürtlerin Türkiye'den ayrılmayacağını ifade etmişlerdir. Bu beraberliği herhangi bir devletin bozmayacağını da inandıklarını söylemişlerdir. Vekiller, Avrupa devletlerinin Kürtleri savunma hakkının olmadığını belirtmiştir. Bu tarzdaki girişimlerin protesto edilmesine rağmen tekrar edilmesini kınamıştır. Kürtlerin, Türklerle beraber işgali sona erdirmek için bugüne kadar mücadele verdiğini, bundan sonra da bu amaçta ölmeyi göze aldıklarını beyan etmişlerdir. Buna dair Erzurum Milletvekili Necati, Bitlis Milletvekili Yusuf Bey'in bu mevzu hususundaki konuşmalarının neşredilerek dünyaya ilan edilmesini teklif etmişlerdir (TBMMZC, D:1, C:24, İ:132, s.373).

Van Milletvekili Hakkı Bey ise yukarıda bahsedilen takrir dışında başka bir takrir yazmıştır. Takrirden; Kürtlerin, tarih boyunca kendilerini Türklerden ayrı bir grup olarak görmediklerini, Türklerle beraber vatanın düşman işgalinden kurtulması için kanlarının son damlasına kadar savaşacaklarını ifade etmiştir. Hakkı Bey, bu etnik gruplar arasında bir ırk meselesi olmadığını da belirtmiştir. O, Avrupalıların bu husustaki tavrını eleştirerek Türk'ü Kürt'ten ayırmaya yönelik teşebbüslerin hezeyan olduğunu burgulamıştır. Bu yöndeki girişimlere meydan verilmemesi gerektiği uyarısında bulunmuştur (TBMMZC, D:1, C:24, İ:132, s.375).

Anayasal süreç içerisinde değerlendirdiğimizde ise 1876 Anayasasının 8'inci maddesine göre "*Devleti Osmaniye tabiiyetinde bulunan efradın cümlesine herhangi din veya mezhepten olursa olsun bila istisna Osmanlı tabir olunur ve Osmanlı sıfatı kanunen muayyen olan ahvale göre istihsal ve iza'e edilir*" (Yıldız, 2019: 149) ifadesiyle Osmanlı Devleti'nde vatandaş, Osmanlı adı ile tanımlanmış ve dini ayırım yapılmadığı vurgulanmıştır.

Milli Mücadele döneminde oluşturulan 1921 Anayasasının Teşkilatı Esasiye Kanununda ise milletin ismi belirtilmemiş, Türk milleti gibi bir ifade kullanılmamıştır (Özbudun, 1992: 78). 1924 Anayasasının 88. Maddesinde ise millet tanımı ve ismi şu şekilde belirlenmiştir; "*Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibarıyla Türk itlak olunur. Türkiye'de veya hariçte bir Türk tebaasının sülbünden doğan veya hut Türkiye'de mütemekkin bir ecnebi babanın sülbünden Türkiye'de doğup da memleket dahilinde ikamet ve sinni rüşte vusulünde resmen Türklüğü ihtiyar eden veyahut vatandaşlık kanunu mucibince Türklüğe kabul olunan herkes Türk'tür. Türklük sıfatı kanunen muayyen olan ahvalde izale edilir*" (Düstur, Cilt:5, s.1030).

Bu kanun maddesi meclisten geçerken de tartışmalar yaşanmıştır. Madde görüşülürken Eskişehir Milletvekili Abdullah Azmi Efendi, mevzubahis maddede kast edileninin milliyet mi, tabiiyet mi olduğunu sormuştur. Teşkilatı Esasiye Encümeni Mazbata Muharriri Çanak-kale Milletvekili Celal Nuri Bey, yöneltilen bu soruya "*Tabiiyettir efendim*" diyerek cevap vermiştir. Azmi Efendi, maddede geçen "*Ecnebi*" kelimesinin yanına tabiiyet kelimesinin eklenmesini istemiştir. Celal Nuri Bey bu isteğe verdiği cevapta tabiiyet kelimesine lüzum olmadığını dile getirmiştir. Yozgat Milletvekili Ahmet Hamdi Bey ise verdiği takrirden 88. Maddenin şu şekilde değiştirilmesini istemiştir. "*Türkiye ahalisinden olup Türk harsını kabul edenlere Türk itlak olunur.*" Celal Nuri Bey bu takrire cevaben maddede etnografya itibarıyla milliyet tespiti yapılmadığını belirtmiştir. Milletvekiline Lozan Antlaşmasındaki 39'uncu maddede geçen, gayrimüslim ekalliyetlere mensup Türk tebaasının, Müslümanlarla aynı hukuku medeniye ve siyasi haklara sahip olduğu bilgisini paylaşmıştır. Bu nedenle "hars" kelimesinin kanuna eklenmesine imkân olmadığını söylemiştir (TBMMZC, D:2, C:8, İ:42, s.908-909).

Hamdi Bey, Nuri Bey'e cevaben maddede geçen "*Türkiye ahalisine din, ırk farkı gözetmeksizin Türk itlak olunur.*" ifadesinin tabiiyeti değil milliyeti tayin ettiği düşüncesini dile getirmiştir. Celal Nuri Bey tekrar söz almış ve cumhuriyet yönetiminde tabiiyet değil, milliyet denileceğini ifade etmiştir (TBMMZC, D:2, C:8, İ:42, s.909).

İstanbul Milletvekili Hamdullah Suphi Bey, mevzubahis olan maddede ülke sınırları içerisinde yaşayanlara Türk unvanını vermenin kendileri için bir amaç olabileceğini söylemiştir. Ancak, zor bir mücadeleden çıktığını ve bu mücadelenin henüz tamamlanmadığını ifade etmiştir. Devletin, Türkiye Cumhuriyeti'nin tebaasına tamamı ile Türk dediğini, bir yandan da hükümetin, ecnebler tarafından oluşturulmuş olan müesseselerde çalışan Rum'u, Ermeni'yi çıkarmaya çalıştığını hatırlatmıştır. Bu eksende düşünüldüğünde, Rum ve Ermenilerin işten çıkarılmak istendiği vakit, kanun mucibince bunların Türk sayıldığı söylenirse hükümetin zor durumda kalacağı öngörüsünde bulunmuştur. Tabiiyet kelimesinin zihinde ve kalpte mevcut bulunan bir emeli izah etmeye yeterli olmadığı düşüncesindedir. Hamdullah Suphi Bey, hakikatte bahis olan diğer etnik grupların Türk olamayacaklarını, buna imkân olmadığını savunmaktadır (TBMMZC, D:2, C:8, İ:42, s.909).

Hamdullah Suphi Bey, millet tanımı hususunda kültür üstünde durmuş, Avrupa'dan örnekler vermiştir. Fransa'da Musevilerin, mektebinin Fransız mektebi, lisanının Fransız lisanı, Hars itibarıyla Fransız olarak yetiştirildikleri ve Fransızlık hissiyatını taşıdıklarından dolayı o milletin bir ferdi olarak görüldüklerini söylemiştir. Benzer olarak İngiltere'de de nesil itibarıyla İngiliz olmayanların, kullandıkları lisanın İngiliz lisanı, tahsil ettikleri mektebin İngiliz mektebi olması nedeniyle, kültür aracılığıyla İngiliz oldukları tespitinde bulunmuştur. İstanbul' da bulunduğu esnada mektep arkadaşlarından birisinin gelip kendisine Türk olmak için ne yapılması gerektiği hususunda fikrini sorduğunu aktarmıştır. Suphi Bey, bu zata cevap olarak; İspanya'dan çıkartılıp, İspanyolca ile Anadolu'ya gelen Musevi'nin, Türk lisanını, Türk mektebini kabul ettikten sonra Türk olacağını söylemiştir. Suphi Bey, Türkçeden başka lisan konuşan, devletin mektebinden başka mektebe giden kişinin Türk olamayacağı düşüncesindedir. O, Ermeniler üstünden de örnek vermiştir. Ermenilerin ayrı okulu, ayrı lisanı olmamasına, Türk şiiirlerini ve Türk manilerini okumalarına, kendilerinin Hristiyan Türk olarak adlandırılmasına rağmen nifak ve propaganda sonucunda ayrı bir lisan ve kültüre geçtiklerini hatırlatmıştır. Azınlıkların, Türk harsını kabul etmeden, Türk olarak kabul edilmesini doğru bulmamaktadır (TBMMZC, D:2, C:8, İ:42, s.909-910).

Bu esnada Celal Nuri Bey tekrar söz almış, Hamdullah Suphi Bey'in millet tanımı hususunda kültür üzerinde durmasına kendisinin de katıldığını beyan etmiştir. Maddenin daha iyi anlaşılabilmesi için örnek verme ihtiyacı hissetmiştir. Devletler hukukunda Müslüman, Hanefi mezhebine sahip Türkçe konuşan kişinin Gümölcine'de ikamet etmesi nedeniyle Yunan vatandaşı, benzer aidiyetlere sahip

Manastırlı bir Türk'ün Sırp vatandaşı, Filibeli bir Müslümanın da Bulgar vatandaşı olarak tanımlandığını söylemiştir. Başka devletlerin vatandaşı haline geldikleri için Türk devletinin bu kişileri himaye edemeyeceğini ifade etmiştir. Celal Bey, Osmanlı Devleti zamanındaki statüyle mevcut durumdaki statüyü kıyaslamıştır. Eskiden Osmanlı sıfatının var olduğunu, bu sıfatın herkesi kapsadığını belirtmiştir. Bu "Osmanlı" ifadesini kaldırdıklarını beyan etmiştir. Osmanlı Devleti yerine kaim olan Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayanların yalnızca Türk ve Müslüman olmadığını hatırlatmıştır. Memlekette Ermeniler, Rumlar, Yahudiler gibi çeşitli etnik unsurların varlığına işaret etmiş, bunlara da Türklük sıfatı vermenin gerekliliğini savunmuştur. "Türklük sıfatını vermeyecek olursak ne diyeceğiz?" şeklinde meclise bir soru yönelmiştir. Bunun üzerine meclisten "Türkiyeli" şeklinde bir öneri dile getirilmiştir. Celal Bey, Türkiyeli ifadesinin herhangi bir manayı taşımadığını söylemiştir (TBMMZC, D:2, C:8, İ:42, s.910).

Ahmet Hamdi Bey, "İsimce Değil Hukukça" diyerek bu esnada tekrar tartışmaya dahil olmuştur. Celal Nuri Bey cevaben iki türlü de fark olmayacağını "Şu Türk'tür şu Türkiyelidir" diyerek ikiye ayırmanın mümkün olmadığını ifade etmiştir. Milletvekillerine yine 39'uncu maddeyi hatırlatmıştır. Nuri Bey, Hamdullah Suphi Bey'e şu soruyu yönelmiştir; "Bunlara Türklük sıfatı vermeyelim de ne yapalım? Elimizde ikinci bir imkân var mıdır? Denizli Milletvekili Mazhar Müftü Bey, Nuri Bey'e maddenin "din ve ırk farkı olmaksızın tabiiyet nokta-i nazarından" şeklinde olursa uygun olup olmayacağını sormuştur. Nuri Bey, tabiiyet kelimesinin kullanılmasının yanlış olacağı kanaatinde bulunmuştur (TBMMZC, D:2, C:8, İ:42, s.910).

Bu tartışmalardan sonra Dersim Milletvekili Feridun Fikri Bey, bir takrir vermiştir. Takrir şöyledir; "Türkiye ahalisinden' kelimelerinden sonra 'Tabiiyet nokta-i nazarından' kelimelerinin ilâvesini teklif eylerim." Konya Milletvekili Haim Nazım Bey ise "Maddenin birinci fıkrasındaki 'Türk' kelimesinin 'Türkiyesi' şeklinde tadil ve diğer fıkralarının da buna göre tashih ve tanzimini teklif ederim" şeklinde bir takrir vermiştir. Hamdullah Suphi Bey'de "88'nci maddenin, Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibarıyla 'Türk' itlak olunur, suretiyle tadilini teklif ederim" şeklinde takrir vermiştir. Haim ve Feridun Bey'in takrirleri oya sunulmamıştır. Hamdi Bey'in tartışmadan evvelki vatandaşlık tanımında hars vurgulu teklifi reddedilmiştir. Hamdullah Suphi Bey'in teklifi ise kabul edilmiştir (TBMMZC, D:2, C:8, İ:42, s.911).

Kanun maddesinin tartışmalardan evvel değiştirilmeden önceki hali şu şekildedir: "Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın (Türk) itlak olunur. Türkiye'de veya hariçte bir Türk babanın sulbünden doğan veyahut Türkiye'de mütemekkin bir ecnebi babanın sulbünden Türkiye'de doğupta memleket dahilinde ikamet ve sinni rüşte vusulünde resmen Türklüğü ihtiyar eden veyahut Vatandaşlık Kanunu mucibince Türklüğe kabul olunan herkes Türk'tür. Türklük sıfatı kanunen muayyen olan ahvalde izale edilir" (TBMMZC, D:2, C:8, İ:42, s.908).

Türklük tanımı ile bağlantılı olarak Vatandaşlık Kanununu da ele almakta yarar vardır. 23 Mayıs 1928'de ise Türk vatandaşlığı kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunun 1. maddesinde bir Türk baba ya da annenin, Türkiye'de veya başka bir ülkede doğan çocuğunun, Türk vatandaşı olarak kabul edileceği ifadesi yer almıştır. İkinci maddede Türkiye'de doğup, anası babası belli olmayan, ya da bunlardan birisi veya ikisi birden vatansız olanlar da Türk vatandaşı olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte, Türkiye'de veya başka ülkede Türk ana ya da babadan doğan evlilik dışı dünyaya gelen çocukta Türk vatandaşı tanımı içinde kabul edilmiştir. Yine bu kanunun 3. maddesinde, Türkiye'de doğan ecnebi çocuklarının, vatan mukim buldukları takdirde, reşit olmasından itibaren üç sene içinde talep etmeleri durumunda Türk vatandaşlığına geçebilecekleri belirtilmiştir (Düstur, Cilt:9, s.678). Kanunun 4. maddesine göre ise 1 Ocak 1929 tarihinden itibaren ecnebinin Türkiye'de doğan çocukları Türk olarak tanımlanmıştır. Reşit olduktan sonra bu kişiler ana veya babasının tabiiyetine girebileceklerdir. Ecnebi elçi, ataşe ve konsolos memurlarının çocukları bu kanuna tabi değildir (Düstur, Cilt:9, s.678-679).

Vatandaşlıktan çıkma durumuna ise 7. Maddede değinilmiştir. Kişinin, vatandaşlıktan çıkması için, İçişleri Bakanlığına başvurması gerekmektedir. Bu maddeye göre, hükümet onayladığı takdirde, kişi vatandaşlıktan çıkabilir. Ancak vatandaşlıktan çıkmak için askerliğini yapmış olmak şart koşulmuştur. Başka bir ülkenin vatandaşı olmak isteyen ve bu isteği onaylanan Türk vatandaşlarının ise bir sene içerisinde Türkiye'yi terke mecbur oldukları ifadesi kanunda yer almıştır. Bir sene içerisinde mallarını tasfiye etmeyen ve yurtdışına çıkamayan kişilerin hükümetçe yurtdışına çıkarılacağı kanunda belirtilmiştir (Düstur, Cilt:9, s.679).

Kanunun 11. maddesinde ise Türk vatandaşlığına kabul edilmiş olan ecnebilere Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenliğini tehdit edici faaliyetlerde bulunan ve askerliğini yapmamış olanların vatandaşlıktan çıkarılabileceğine değinilmiştir. Vatandaşlıktan çıkma hususuna 12. Maddede açıklık getirir. Bu maddeye göre vatandaşlıktan çıkarılanların Türkiye'de kalmaya devam edemeyecekleri ve mallarının tasfiye edileceğine dair ifadeler yer verilmiştir (Düstur, Cilt:9, s.680). Kanunun 14. Maddesinde başka bir ülkenin tabiiyetine giren Türklerin, hükümetin onayıyla tekrar Türk vatandaşlığına geçebileceği belirtilmiştir. Kanuna göre bu kişilerin Türkiye'de ikamet etme zorunluluğu da yoktur (Düstur, Cilt:9, s.680-681).

Sonraki tarihlerde de kimi zaman millet tanımı hususunda görüş beyan edenler olmuştur. Örneğin: Urfa Milletvekili Ali Saip Bey, Çerkez olduğuna dair iddialara karşı cevap verme lüzumu hissetmiştir. Ali Bey, damarında akan kanın Türk kanı olduğunu belirtmiştir. İnsafsızca hareket eden düşmanlarının kendisine Türklük hususunda saldırdıklarını, fakat Türk oğlu Türk olduğunu söylemiştir. Çerkez soyundan olmadığını da meclis kürsüsünden ilan etmiştir (TBMMZC, D:5, C:5, İ:46, s.98).

Rum asıllı olan Eskişehir Milletvekili İstamat Bey ise Türk tanımında etnik veya dini ayırım yapılmasının uygun olmadığını söylemiştir. Ekalliyet ve azlık gibi sözlerin milli ve vatani düşünceye aykırı olduğunu belirtmiştir. Türk kültürünü benimseyip, Türk bayrağına sığınmış, kalbi ve ruhuyla Türk yurdunda hayat bulan herkesin, mezhep fark etmeksizin devletin bünyesi içinde Türk Milletinin bir uzvu olarak görülmesi gerekliliğine vurgu yapmıştır. İstamat Bey, konuşmasına "Türk'üm ne mutlu bana." diyerek son vermiştir. (TBMMZC, D:5, C:18, İ:65, s.248-249).

Mecliste bu konuşmayı yapan İstamat Bey, 1930 yılında mensubu olduğu Planga Cemaatine Rumlukta çıktığını ve yeni bir dine geçtiğini bildirmiştir. Bunun üzerine cemaat, İstamat Bey'i "Rumluk, kilise ve ekalliyet nazarında tamamen yabancı" kalması nedeniyle ıskat etmiştir. Cemaat ayrıca yaptığı açıklamada vatandaşlara ve resmi makamlara karşı ülkeye sadık seksen bin Rum Ortodoks'un vatana

sadakatinin şüpheli kılmaya uğraştığından İstamat Bey'e artık güvenilemeyeceğini ifade etmiştir. Balıklı Hastanesi mütevellî heyetindeki görevinden de istifa etmesini istemiştir (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA);30-10-0-0-109-726-3).

Buna karşılık İstanbul'da Rumca yayımlanan Hronika gazetesi Rum ekalliyetin hak taleplerini dillendirmeye devam etmiştir. Gazetenin 19-20 Ekim 1930 tarihlerindeki yazılarında başmuharrir Panano Keşiş, vergi verdikleri, askere gittikleri, Türkiye siyasi hayatına karışmaktan itina ettikleri halde Türk vatandaşı olarak serbestçe hareket edemediklerinden yakınmıştır. Ekalliyetlerin, Zenci veya parya olmadıklarının altını çizmiştir. Keşiş, Gayrimüslim Türk vatandaşlarından refedilmesine teşebbüs olunan üç haktan bahsetmiştir. Bunlar; Türkiye Cumhuriyeti'nde serbest seyahat etme hakkı, ekalliyetlerin namusuna hürmet hakkı ve Türk Ortodokslar veya Türk matbuatı tarafından ekalliyetlerin tahkir edilmesine son verilmesidir (BCA;30-10-0-0-109-725-15).

Bununla birlikte Türkiye'deki bir kısım Rum cemaatinin Türklüğü ön plana çıkaran yaklaşımları Yunan basınında eleştiri konusu olmuştur. Atina'da yayımlanan Patris gazetesi 27 Şubat 1932 tarihli nüshasında Türkiye'de yayımlanan Rum gazetelerinin takip ettikleri siyasetin değiştiğini ve Türkçülük istikametine yöneldiğini iddia etmiştir. Geçmişin aksine gazetelerde artık Türkiye'de ekalliyetlerin mevcut olmadığını ispata yeltenen bir dil kullanıldığı aktarılmıştır. Papa Eftim taraftarı gazetelerin yayımlanmaya başladığı da bildirilmiştir. Bunun dışında Rumca yayımlanan gazetelerin Türk hükümetinin tesiriyle eski milliyetçi tavırlarının aksine "*Türklükten daha koyu bir Türklük*" ilan eden ve ekalliyetlerin haklarını ve hukuklarını müdafaa etmek yerine bunların mevcudiyetini inkâr eden görüşler ortaya koyduklarına dikkat çekilmiştir (BCA;30-10-0-0-254-713-7).

Atina'da yayımlanan Elefteron Vima gazetesi ise İstanbul muhabirinin gönderdiği mektubu 22.03.1932 tarihinde yayımlamıştır. Mektupta, İstanbul'daki koyu Türk milliyetçisi siyasi çevrelerin Rum azınlıkla fazlaca meşgul olduğundan bahsedilmiştir. Türk Ortodoksların, İstanbul Rumlarının Türkleştirilmesi için çaba sarf ettiklerini bildirmiştir. Rum azınlığının medeniyet, dil ve din itibarıyla Türk çoğunluğundan farklı olmasına rağmen milli benliklerinden taviz vermelerini İstanbul'da yayımlanan hükümet yanlısı Rum basının yayınlarına dayandırmıştır (BCA;30-10-0-0-254-713-6).

Bilindiği üzere Türk Vatandaşlığı Kanunu Türk tanımının ele alındığı hukuki bir düzenlemedir. Söz konusu kanun meclisten geçerken müzakere edilmemiştir. 1924 Anayasasının 88. Maddesi kabul edilirken yapılan müzakerelere bakacak olursak milletvekillerinin millet tanımında kültür ve aidiyet hissine önem verdikleri anlaşılmaktadır. Bu nedenle, görüldüğü üzere, kişileri doğrudan Türk olarak nitelendirmek yerine vatandaşlık itibarıyla Türk sıfatının verilmesini uygun görmüşlerdir. Çünkü onlara göre, Türk olmak için belli şartları taşımak gerekmektedir. Hamdullah Suphi Bey'in dile getirdiği, yurt içindeki azınlıkların Türk olması için; Türkçe konuşması, Türk okullarında eğitim alması ve Türklüğe aidiyet hissetmeleri gerekliliklerine diğer milletvekilleri de katılmıştır.

Başbakan İsmet İnönü'nün, Türk Ocaklarının 1925 yılı Kurultay delegelerini kabulünde yaptığı konuşmada "*Vazifemiz Türk vatanı içerisinde bulunanları her ne olursa olsun Türk yapmaktır*" Sözü'nü de bu kapsamda değerlendirmek gerekir (Sarınay, 2008: 294-295). Bu nitelikler üzerinde durulmasının nedenlerinden biri beka endişesidir (Parla, 1992:79).

Milletvekilleri, azınlıkların, kendi kültürünü koruması durumunda birtakım ayrıcalıklar ve ayrı yapılar kurmayı istemesini muhtemel görmektedirler. Bu endişeye sahip olmalarının nedeni; Osmanlı Devleti'nin son döneminde yaşanan, azınlıklarla alakalı sorunların yol açtığı acı hatıraların, zihinlerinde hala canlı olmasıdır. Milletvekilleri, bunun tekrar yaşanmasının önüne geçmek için azınlıkları, kültür aracılığıyla Türk haline getirmeyi bir hedef olarak gördüklerini dile getirmişlerdir. Ulus devletin inşasında bu gibi bir hedef belirlenmesi doğal bir süreçtir. Bu anlayış, azınlıkları dışlayıcı değil, Türk kimliği adı altında birleştirici nitelik taşımaktadır. İmparatorlukların içinde var olan o çok uluslu yapının sorunlara yol açtığını ve artık makbul görülmediğini de göz önünde bulundurmak gerekir. Yeni kurulan Türkiye'nin temsilcilerinin de makbul görüleni kendi ülkelerine uyarlamaya çalışması, bu eksende değerlendirilmelidir.

Çıkarılan Kanunlarda Millet Tanımı ile İlgili İfadeler

Hükümet, Türkleştirme düşüncesi ekseninde hareket etmiş iş ilanlarında veya kanunlarda "Türk olmak" koşuluna sıklıkla işaret etmiştir. Burada ifade edilen koşul belirlenen vatandaşlık çerçevesinden farklıdır. Türk olarak kabul edilmek için Türk ırkından geliyor olmak şart değildir. Türkçe bilmek, Türk okulundan mezun olmak, bölücülük yapmamak, kendisini Türk hissetmek yeterlidir. Zira Hamdullah Suphi Bey de mecliste yaptığı konuşmada benzer ifadeler kullanmıştır. O, gayrimüslimlere vatandaşlık hakkı verilse de Türk olmak için Türk okulundan mezun olmak, Türkçe konuşmak ve Türklüğe aidiyet hissetmek gerekli olduğunu söylemiştir. Suphi Bey, bu tartışmalar sırasında hükümetin gayrimüslimleri Türk kabul ettiği takdirde bunları işten çıkarmak hususunda zorlanacağını ifade etmiş verdiği önergeyle vatandaşlık itibarıyla Türk olarak tanımlanmasını sağlamıştır. Bu nedenle kanunlarda Türk vatandaşı olmaktan daha çok Türk olmak şeklinde bir ifadenin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Örneğin; 4 Şubat 1924 tarihinde kabul edilen Telgraf ve Telefon Kanununun 3. maddesinin F fıkrasında telgraf veya telefon inşaat ve tesisatında imtiyaz sahibi şirketin memur ve müstahdemin Türklerden istihdam edileceği belirtilmiştir (Düstur, Cilt:5, s.601). Hükümetin Fenerler İdaresi ile yaptığı 3 Mart 1925 tarihinde kabul edilen anlaşmanın tasdiki hususundaki kanunda hükümetle idarenin arasındaki anlaşma maddelerine yer verilmiştir. Bu 11 Temmuz 1923 tarihli anlaşmanın 3. maddesine göre idarenin memur ve müstahdemin Türk olacağı açıklanmıştır (Düstur, Cilt:6, s.132). Orta tedrisat öğretmenliği hususunda 7 Haziran 1925 tarihinde bir kanun kabul edilmiştir. Talimatnamesindeki 2. maddeye göre ortaöğretimde öğretmenlik yapmak isteyenlerin Türk olmaları koşul olarak yer almıştır (Düstur, Cilt:6, s.705).

Resmi Gazetede 20 Mart 1926'da yayımlanan hakimler kanununun 1. maddesinde hakimliğe kabul şartı Türk olmak şeklinde gösterilmiştir (Düstur, Cilt:7, s.626). Memur olmanın koşullarını ortaya koyan 31 Mart 1926 tarihli memurin kanununun 4. maddesinde Türk olmak ibaresi kullanılmıştır. Bahsi geçen kanunun müstahdem olmak için öne sürdüğü koşulda memuriyetteki gibi Türk olmak istenilen birinci vasıf olarak yer almıştır (Düstur, Cilt:7, s.667-668).

Eczacılar ve eczaneler hakkında 6 Şubat 1927'de Resmi Gazetede yayımlanan kanunun 1. maddesine göre Türkiye'de eczane açabilmek için Tıp fakültesi eczacı okulundan diplomalı olmakla birlikte Türk bulunmak şart olarak gösterilmiştir (Düstur, Cilt:8, s.680-68). Adliye

Encümeni bu maddeyi düzenlemeden önce maddenin ilk hali “*Türk tabiiyetinde bulunmak*” şeklindedir (TBMMZC, D:2, C:28, İ:27, s.381). Gümrük Komisyoncuları hakkında 30 Haziran 1927’de Resmi Gazete de ilan edilen kanunun 3. maddesinde Gümrük Komisyoncusu olma şartları yer almıştır. Kişinin bu işi yapabilmesi için Türk olması gerektiği vurgulanmıştır (Düstur, Cilt:8, s.844). Sigortacılığın ve sigorta şirketlerinin denetlenmesi hakkında 30-31 Temmuz 1927’de Resmi Gazetede ilan edilen kanunun 23’üncü maddesinde yabancı sigorta şirketlerinin müdür ve vekili dışındaki memur ve müstahdemin Türklerden olacağı belirtilmiştir (Düstur, Cilt:8, s.981). Hükümetle Estren Şirketi arasında yapılan anlaşmayı onaylayan ve 14 Temmuz 1927’de ilan edilen kanunda 17. maddede şirketin bütün memurlarının Türklerden olacağı tebliğ edilmiştir. Bununla birlikte anlaşmanın onaylandığı tarihten itibaren bir buçuk sene içinde müddeti muvakkate için tali memurlar müstesna olmak şartıyla yabancı memurların istihdamına onay verilmiştir (Düstur, Cilt:8, s.1002). Emlak ve Eytam Bankası Türk Anonim Şirketi Nizamnamesinin düzenlenmesi hususundaki 28 Haziran 1927 tarihli kanunun Memurun ve Müstahdemin Tabiiyeti başlıklı 116’ncı maddesinde memur ve müstahdemin Türk olacağı açıklanmıştır (Düstur, Cilt:8, s.1043).

Sigorta şirketlerinin denetlenmesi konusundaki 9 Kasım 1927 tarihli kararnamenin 15. maddesinde sigorta şirketlerinin işe alacakları müfettişler, tellallar, seyyar acenteler, muhamminler, muavin acenteler ve idarehaneleri dışında muamele yapan memur ve müstahdemin Türk olacağı şart olarak yer almıştır (Düstur, Cilt:9, s.9). Doktorluk ve Hekimlik hususundaki 14 Nisan 1928 tarihinde kabul edilen kanunun 1. maddesine göre Türkiye’de hasta tedavi edebilmek için Türk olmak koşul olarak gösterilmiştir (Düstur, Cilt:9, s.126).

Bu kanun mecliste kabul edilirken söz alan İstanbul vekili Yusuf Akçura, bu kanunun yürürlüğe girmesinin oldukça memnun edici bulunduğunu ifade etmiştir. Türkiye’de tababeti icra ve her ne şartta olursa olsun hasta tedavi edebilmek için Darülfünun Tıp Fakültesinden mezun ve Türk olmak şartının bulunmasının gayet yerinde bir prensip olduğunu ifade etmiştir (TBMMZC, D:3, C:3, İ:54, s.69). Aynı kanunun 30. maddesinde dış doktorlarına da değinilmiştir. Bu işi yapmak isteyen kişilerin de Darülfünun dışı okulundan mezun olması ve Türk olması vasıf olarak istenilmiştir (Düstur, Cilt:9, s.131). Yine aynı kanunun 47. maddesinde ise ebelik mesleğini yapmanın şartı Türk olmak olarak belirlenmiştir (Düstur, Cilt:9, s.132-133). Mevzubahis kanununun 63. maddesinde ise Türk olmayanların hasta bakıcılık işini yapamayacağı da belirtilmiştir (Düstur, Cilt:9, s.135).

14 Şubat 1929 tarihinde Resmi Gazete de Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ford Motor Kumpani Eksports Enkorporeyted Şirketi arasında yapılan anlaşma yayımlanmıştır. Bu anlaşmanın 8. maddesinde şirketin işe alacağı Türk tebaası memur ve hizmetlinin ilk iki sene müddetinde yüzde altmış, altıncı senenin sonunda ise yüzde yetmiş beşe tekabül edeceği koşul olarak yer almıştır. Aynı anlaşmanın 10. maddesinde şirkete ait vapurların tahliye işlemini Türk amelesinin yapacağı belirtilmiştir (Düstur, Cilt:10, s.215-216).

Maliye Bakanı Şükrü Saraçoğlu, mevzubahis anlaşma mecliste kabul edilirken söz almıştır. Ford Şirketi ile Hükümet’in İstanbul’da kurulacak bir montaj fabrikası için anlaşacağını söylemiştir. Bu şirkette çalışacak müstahdemin yüzde yetmiş beşinin Türk olacağı koşulunun kabul ettirildiğini belirtmiştir. Montaj fabrikasında çalışanların Türk olmasının büyük fayda getireceğini beyan etmiştir. Antep Milletvekili Reşit Bey, montaj yerine üretiminin İstanbul’da gerçekleşmesinin memlekete daha yararlı olacağı fikrini beyan etmiştir. Bir kez daha söz alan Saraçoğlu, Türk Çocuklarının, onların içinde sanatın bütün inceliklerini öğrenme fırsatı bulacağını dile getirmiştir. İstanbul’da üretilmesinin tabi ki daha iyi olacağını fakat bundan daha iyisinin ise kendilerinin bunu üretmesi olduğunu ifade etmiştir (TBMMZC, D:3, C:7, İ:31, s.83-84).

Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsaları hakkındaki 30 Mayıs 1929’da Resmi Gazete ile ilan edilen kanuna göre acente olmak isteyenlerin Türk olmaları gerektiği vurgulanmıştır (Düstur, Cilt:10, s.615). Resmi Gazetede 19 Haziran 1929 tarihinde yayımlanan bu kanunun nizamnamesinde acente müstahdemlerinde aranan vasıf yine Türk olmak şeklinde gösterilmiştir (Düstur, Cilt:10, s.952). Matbuat Kanunu da 8 Ağustos 1931’de Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu kanunun on ikinci maddesine göre gazete veya dergi sahiplerinde aranan vasıflardan biri Türk olmak olarak gösterilmiştir (Düstur, Cilt:12, s.1072-1073). Hususi Hastaneler Kanunu 5 Haziran 1933 tarihinde yayımlanmıştır. Bu kanunun hususi hastanelerin teşkilatından bahseden dokuzuncu maddesinde hususi hastanelerin müdürlerinin Türk olması gerektiğinden bahsedilmiştir (Düstur, Cilt:14, s.276).

14 Temmuz 1934’de yayımlanan Hakimler Kanununun üçüncü maddesinde namzetliğe kabul olunmak için Türk olmak koşul olarak öne sürülmüştür (Düstur, Cilt:15, s.554). 12 Nisan 1925 tarihli kanunda maden işinde görev alacak kişilerin Türkiye Cumhuriyeti tebaasından olacağı belirtilmiştir (Düstur, Cilt:11, s.233). 24 Haziran 1935 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan Maden nizamnamesinde ise maden ve taş ocağı işletenlerin istihdam edecekleri bütün memur ve işçilerin Türk olacağı vurgulanmıştır (Düstur, Cilt:16, s.735). Tütün Eksperleri Nizamnamesi ise 30 Mart 1936’da Resmi Gazete ile yayımlanmıştır. Bu kanunun ikinci maddesinde eksper olabilmek için Türk olmak aranan şart olarak yer almıştır (Düstur, Cilt:17, s.436).

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifelerine dair 19 Şubat 1937’de yayımlanan kanunun 15. maddesinde Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürünün Türk olması aranan kriter olarak gösterilmiştir (Düstur, Cilt:18, s.386). Bu kanun maddesi mecliste kabul edilirken Türk olmak hususunda milletvekilleri görüşlerini beyan etmiştir. Örneğin: Trabzon Milletvekili Raif Karadeniz, Türk olmak şartının konmasına hususi olarak gerek olup olmadığını sorgulamıştır. Zaten memurun kanununda Türk olmak prensibinin yer aldığını hatırlatmıştır. Başka yerlerde Türk olmayan memurların görevde olup da burada yer almasının istenmediği için mi böyle bir madde koyulmasının talep edildiğini söylemiştir. Manisa Milletvekili Yaşar Özey ise bu teşkilatın başında önceden yabancı birinin olduğunu o gittikten sonra bir Türk’ün göreve getirildiğini ve bu kişinin işini başarıyla yaptıklarını gördüklerini beyan etmiştir. Bu nedenle maddede Türk olmak şartının ilavesine lüzum görüldüğünü ifade etmiştir. Söz alan Aydın Milletvekili Tahsin San, Türk olmak ifadesinin yer almasını elzem olarak gördüğü yorumunda bulunmuştur. Ecnebiden gayri Türk şahıslardan devletin canının birçok kez yandığını belirtmiştir. Almanya’da Fransa’da yabancılarla aynı mektebi bitiren Türklerin onlardan daha başarılı olduğu halde memlekette onların yerine yabancıların mütehasşis olarak tercih edildiğini iddia etmiştir. Hükümetin bu şartı koymasını isabetli bulunduğunu söylemiş ve teşekkür etmiştir. Verilen örnekteki gibi suistimallerin yaşanmaması adına gelecekteki kanunlarda da aynı şartın konulmasını istemiştir (TBMMZC, D:5, C:16, İ:35, s.132).

Giresun Milletvekili İhsan Sökmen de bu işin askeri boyutu olması hasebiyle Türk olmak ifadesinin yer almasını doğru bulduğunu beyan etmiştir. Bu konuşmanın ardından mecliste milletvekilleri doğru doğru diyerek İhsan Bey'i onaylamıştır. Denizli Milletvekili Yusuf Başkaya Bey'de Teşkilatı Esasiye Kanununun da bunu emrettiğini söylemiştir. Tekrardan söz alan Raif Bey, maddede Türk olmak kaydının çıkarılmasını talebini ecnebilerin de bu işi yapabilmelerine izin vermek adına dile getirmeyeceğini, memur olmak için aranan şartlarda zaten Türk olmak ifadesinin yer alması nedeniyle bunu söylediğini savunmuştur. Sözlerinin yanlış anlaşıldığını milletvekilleri bu kanunda da aynı şart yer alsın istiyorsa bunda bir beis görmediğini ifade etmiştir (TBMMZC, D:5, C:16, İ:35, s.133).

Basındaki ilanlarda da Türk olmak şartı görülmektedir. Örneğin; Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Genel Direktörlüğü tarafından verilen ilanda 20 Maden mühendisi ve 10 jeolog yetiştirmek üzere müsabaka ile Avrupa'ya 30 öğrencinin gönderileceği belirtilmiştir. İstenilen şartlarda birinci sırada Türk olmak ifadesi yer almıştır (Cumhuriyet, 4 Şubat 1937, s.9). Hava Okulu Komutanlığından verilen ilanda da bu okulda öğrenci olabilmek için Türk olmak birinci koşuldur (Cumhuriyet, 14 Temmuz 1937, s.9). Harp Akademisi Komutanlığı tarafından verilen ilanda ise Hava Harp Akademisi için 80 ila 100 lira ücretli iki erkek daktilocu alınacağı açıklanmıştır. İlanın birinci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti tebaasından ve Türk olmak şartı aranmıştır (Cumhuriyet, 25 Ocak 1938, s.8).

Seçme ve seçilme hakkı konusunda da benzer dilin kullanıldığı görülmektedir. Örneğin; 20 Nisan 1924 tarihli Teşkilatı Esasiye Kanununun da onuncu maddede on sekiz yaşını ikmal eden her erkek Türk'ün intihaba iştirak edebileceği belirtilmiştir. On birinci madde de ise otuz yaşını ikmal eden her erkek Türk'ün milletvekili seçilebileceği ifadesi yer almıştır (Düstur, Cilt:5, s.1020). Benzer şekilde 14 Nisan 1930'da Resmi gazetede yayımlanan Belediye Kanununa göre Belediye seçimlerinde oy kullanabilmek ve belediye meclisinde aza olabilmek için Türk olmak koşul olarak sunulmuştur (Düstur, Cilt:11, s.161).

Ordu Dahili Hizmet kanununun da benzer ifadelerle yer verilmiştir. Bu kanun 18 Haziran 1935'de Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Kanununun 1. Maddesinde Askerlik; Türk vatanını, cumhuriyeti ve istiklali korumak için harp sanatını öğrenmek ve yapmak sorumluluğu olarak tanımlanmıştır (Düstur, Cilt:16, s.605). Yine aynı kanununun 34. Maddesinde ordunun vazifesinin Türk yurdunun ve Türk Cumhuriyetinin korunması olarak gösterilmiştir. Otuz beşinci maddede askerin edeceği yeminden bahsedilmiştir. Yeminin içeriğinde Türk sancağı ifadesi yer almıştır (Düstur, Cilt:16, s.608-609).

Türk ırkıdan olmak ifadesi de basındaki ilanlarda veya memuriyete dair nizamnamelerde ve varakalarda rastlanmaktadır. Örneğin; Memurine verilecek sicil ve hüviyet varakaları numunelerinin kabulüne dair kararname de Türkiye Cumhuriyeti memurlarının her sene başında bir kez tanzim kılınacak mahrem tezkiye varakalarına ait cetvelde tezkiye edilen memurun ahvali bedeniyesi başlığı altındaki beşinci soruda "Anasıl Türk müdür? Yoksa Türk'ün gayri kavmiyetlerden birine mensup mudur?" ifadesi kullanılmıştır (Düstur, Cilt:8, s.104). Ankara'da Askeri Baytar okuluna alınacak öğrenciler için aranan birinci vasıf "Türkiye Cumhuriyeti tebaasından ve Türk ırkıdan olmak" şeklinde gösterilmiştir (Cumhuriyet, 24 Temmuz 1937, s.8). Yine Ankara'daki Askeri Veteriner Okuluna öğrenci alımı hususunda 1938 yılında yayımlanan ilanda aranan birinci vasıf "Türkiye Cumhuriyeti tebaasından ve Türk ırkıdan olmak" olarak ifade edilmiştir (Cumhuriyet, 2 Temmuz 1938, s.10). Türkkuşu Genel Direktörlüğü tarafından verilen ilanda Türkkuşu teşkilatında motorlu veya motorsuz tayyareler üzerinde öğretmen olarak çalışmak amacıyla yetiştirilmek üzere 15 gencin alınacağı belirtilmiştir. Bu ilanda aranan birinci koşulda "Türk soyundan olmak" ifadesi yer almıştır (Cumhuriyet, 6 Eylül 1938, s.8).

Sonuç

Filozof, sosyolog ve tarihçilerin millet tanımı hususundaki görüşleri incelendiğinde bir kısmının bu konuda etnik aidiyet vurgusu yaptığı diğerlerinin ise birlikte yaşama ve kültür birliği üzerinden bir tanımlamada bulunduğu anlaşılmaktadır. Bundan farklı olarak ise ulusçuluğun ulusu ortaya çıkardığını iddia edenler de vardır. Milli Mücadele yıllarında bu konudaki meclis konuşmalarına bakıldığında farklı görüşlerin daha belirgin hale geldiği anlaşılmaktadır. Bu da tartışmaların zaman zaman büyümesine neden olmuştur. Bu dönemde millet ismi olarak Türk, Osmanlı ve İslam ifadeleri kullanılmıştır.

1924 Anayasasında millet isminin Türk olarak belirlenmesine kadar geçen sürede Osmanlılık ve İslam'ın birleştiriciliğinin tartışmaları önlemek için ön plana çıkarıldığı görülmektedir. 1924 anayasasında millet tanımı yapılan 88. madde görüşülürken de tartışmalar yaşanmıştır. Ancak bu dönemdeki tartışmalarda Türk ifadesinin yerine Osmanlı veya İslam kullanılması yönünde görüş beyan edilmemiştir. Tartışmalar Türk milleti ifadesinin kapsamı ve anlamı hususundadır. Maddede din ve ırk farkı gözetilmediği vurgulanmıştır. Türk sıfatının ise vatandaşlık itibarıyla verilmesi kararlaştırılmıştır. Milletvekillerinin bu yönde bir karar almasının nedeni Türk olmayı bir hedef olarak görmesidir. Onlara göre Türk olmak için Türk okullarından eğitim almak, Türkçe konuşmak ve Türklüğe aidiyet hissetmek gerekmektedir. Ancak bu hedef etnik kökene dayandırılmamaktadır. Bu şartlar sağlanmadan azınlıklar ancak vatandaşlık itibarıyla Türk sayılabilir.

Belirlenen Türk tanımı kanunlara da yansımıştır. "Türk vatandaşı olmak" şeklindeki ilanlara rastlanılsa da aranan vasıflarda genellikle "Türk olmak" ifadesi kullanılmıştır. Bu kanunlar çıkarken milletvekillerinin mecliste yaptığı konuşmalarda iş sektöründeki yabancı ve gayrimüslim sayısının azaltılması yönünde beyanlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Zaman zaman milletvekilleri belli başlı işlerde Türklerin yabancılara veya gayrimüslimlere göre daha başarılı olduklarını da iddia etmiştir. Bazı vekiller "Türk olmak" ifadesiyle çıkan kanunlardan duyduğu memnuniyeti de meclis kürsüsünden dile getirmiştir. Hatta bu konuda ısrarcı oldukları zamanlar da olmuştur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – S.S., Y.C.Z.; Tasarım – Y.C.Z.; Denetleme – S.S.; Kaynaklar – S.S., Y.C.Z.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – S.S., Y.C.Z.; Analiz ve/veya Yorum – S.S., Y.C.Z.; Literatür Taraması – S.S., Y.C.Z.; Yazıyı Yazan – S.S., Y.C.Z.; Eleştirel İnceleme – S.S., Y.C.Z.;

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – S.S., Y.C.Z.; Design – Y.C.Z.; Supervision – S.S.; Resources – S.S., Y.C.Z.; Data Collection and/or Processing – S.S., Y.C.Z.; Analysis and/or Interpretation – S.S., Y.C.Z.; Literature Search – S.S., Y.C.Z.; Writing Manuscript – S.S., Y.C.Z.; Critical Review – S.S., Y.C.Z.;

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

Cumhuriyet Arşivi

CBA. 30-10-0-0-109-725-15.

CBA. 30-10-0-0-109-726-3.

CBA. 30-10-0-0-254-713-6.

CBA. 30-10-0-0-254-713-7.

Gazete

Cumhuriyet.

Meclis Zabıt Cerideleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıt Ceridesi, Devre 1, Cilt: 4.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre 1, Cilt: 1, 9, 14, 18,24.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre 2, Cilt: 8, 28.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre 3, Cilt: 3, 7.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt: 5, 16, 18.

Yayınlanmış Eserler

Akçura, Y. (2006). *Türkçülük*. İstanbul: Toker Yayınları.

Alp, T. (2001). *Türkleştirme*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Anderson, B. (1995). *Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması (Çev. İskender Savaşır)*. İstanbul: Metis Yayınları.

Atatürk Kültür, D. v. (1997). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Atatürk, M. K. (2010). *Medeni Bilgiler*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Bozkurt, M. E. (1967). *Atatürk İhtilali*. İstanbul: Altın Kitap Yayınevi.

Cumhuriyet Halk Fırkası Nizamnamesi ve Programı. (1931). Ankara: T.B.M.M Matbaası.

Cumhuriyet Halk Fırkası Programı. (1935). Ankara: Ulus Basımevi.

Düstur IX (Üçüncü Tertip). (1948). Ankara: Devlet Matbaası.

Düstur V (Üçüncü Tertip). (1931). İstanbul: Necmi İstiklal Matbaası.

Düstur VI (Üçüncü Tertip). (1934). Ankara: Başvekalet Matbaası.

Düstur VII (Üçüncü Tertip). (1944). Ankara: Devlet Matbaası.

Düstur VIII (Üçüncü Tertip). (1946). Ankara: Devlet Matbaası.

Düstur X (Üçüncü Tertip). (1953). Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası.

Düstur XI (Üçüncü Tertip). (1930). Ankara: Başvekalet Müddevenat Matbaası.

Düstur XVI (Üçüncü Tertip). (1955). Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası.

Düstur XVIII (Üçüncü Tertip). (1937). Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası.

Feyzioğlu, T. (1996). *Atatürk ve Milliyetçilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Gellner, E. (2018). *Uluslar ve Ulusçuluk (Çev. Günay Göküş Özdoğan)*. İstanbul: Hil Yayınları.

Gökçalp, E. (2007). Milliyetçilik: Kuramsal Bir Değerlendirme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(7), 279-298.

Gökçalp, Z. (1996). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Heyd, U. (2002). *Türk Ulusçuluğunun Temelleri (Çev. Kadir Günay)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kadioğlu, A. (2011). The Twins Motives Of Turkish Nationalism. A. & Kadioğlu içinde, *Symbiotic Antagonisms Competing Nationalisms in Turkey*. Utah Salt Lake City: University of Utah Press.

Karadeniz, Y. (2012). *İran Tarihi (1700-1925)*. İstanbul: Selenge Yayınları.

Kedouire, E. (2017). *Avrupa'da Milliyetçilik (Çev. Haluk Timurtaş)*. İstanbul: Köprü Kitapları.

Kocatürk, U. (1999). *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Mehmedov, İ. (2009). *Türk Kafkasında Siyasi ve Etnik Yapı Eskiçağlardan Günümüze Azerbaycan Tarihi*. İstanbul: Ötügen Neşriyat.

Özbudun, E. (1992). *1921 Anayasası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Parla, T. (1992). *Türkiye'de Siyasal Kültürün Resmi Kaynakları Kemalist Tek Parti İdeolojisi ve CHP'nin Altı Oku Cilt:3*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Renan, E. (2016). *Ulus Nedir? (Çev. Gökçe Yavaş)*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Sarıncay, Y. (2008). *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları*. İstanbul: Ötügen Yayınları.

Şükün, Z. (1996). *Farsça- Türkçe Lügat= Gencinei Güftar, Ferhengi Ziya*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Tanyu, H. (1981). *Atatürk ve Türk Milliyetçiliği*. Ankara: Töre Devlet Yayınevi.

Tunçay, M. (2012). *Türkiye Cumhuriyetinde Tek Parti Yönetiminin Kurulması*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Turan, Ş. (1988). Atatürk Milliyetçiliği. *Bellekten* 204(52), 849-868.

Uyar, H. (1999). *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.

Yetkin, Ç. (1983). *Türkiye'de Tek Parti Yönetimi 1930-1945*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Yıldız, A. (2019). *Ne Mutlu Türk'üm Diyebilene Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları (1919-1938)*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Structured Abstract

After the opening of the parliament in Ankara, the deputies brought the word to the definition of nation during some law negotiations or when various problems of the country were discussed. It is understood that the deputies did not agree on this issue while the National Struggle was going on. Deputies talked about the unifying feature of Islam many times. In addition, it is understood that some deputies insist on the definition of "Turkish". Deputies of Kurdish origin expressed their desire to live together with the Turks in their speeches or in their motions. They stated that these two ethnic groups have been fighting together for centuries and that their separation from each other would not yield good results. They condemned the states that wanted to disrupt this union and declared that such attempts would not yield results. In the telegrams sent by the deputies as well as the Kurdish tribes to the parliament, it is seen that they are determined to live together with the Turks. The statement in one of the telegrams that the Kurds do not see those who want to leave the Turkish union as Kurds is a definite expression of the view on this issue.

When we look at the definition of nation from a constitutional point of view, it is understood that the definition of nation was not made in the 1921 Constitution. In the 1924 Constitution, the nation was named as Turk. While this article of law passed through the parliament, there were discussions. The phrase "by citizenship" is not included in the bill submitted at the beginning. However, after the discussions, this statement was accepted with the suggestion of Hamdullah Suphi Bey. Mr. Suphi stated that accepting everyone in the country as Turkish may be a goal, but for this, minorities must first graduate from a Turkish school, learn Turkish and feel a sense of belonging to Turkishness. The article of the law has been shaped on the axis of this thought. In the following years, it is observed that deputies from other ethnic groups declared their Turkishness in their speeches in the parliament. These deputies drew attention to the necessity of looking at culture, not ancestry, in order to be Turkish. In 1928, the Turkish Citizenship Law was enacted. In this law, it is stated that a person born to a Turkish mother or father will be considered Turkish. The issue of abandoning citizenship is mentioned in the seventh article. According to this article, it is necessary to apply to the Ministry of Internal Affairs to renounce citizenship. In addition, it has been shown as a condition for the person who wants to renounce his citizenship, to have done his military service. It is stipulated in the law that a person who wishes to become a citizen of another country must leave Turkey within one year. It has also been reported that a person who does not leave the country and does not liquidate his property during this period will be taken abroad by the government.

It is understood that the Greek Press closely follows the situation of the Greeks in Turkey. It has been claimed that the Greek newspapers in Turkey act according to the principles determined by the government and publish in the axis of the Turkist view. It is understood that the Greek press is not satisfied with this situation. For this reason, they made criticisms like this example in their publications. In the first article of various laws, the expression of being Turkish is encountered. For example; It is necessary to be Turkish in order to be a civil servant, pharmacist, agent, tobacco expert, judge, doctor, midwife. The deputies expressed their satisfaction with the enactment of these laws. In addition to this, the expression "being of the Turkish race" is also encountered in some advertisements. The Veterinary School in Ankara has put this statement in the first item as a condition of purchase. Although this expression is encountered, the principle determined by the government is not racist. During the Ottoman Empire and the National Struggle period, because the Turks were harmed as a result of the activities of some minorities, the government aimed to unite the common points of those who would live under the name of Turk.